

Підсумовуючи викладене, варто зазначити, що сама процедура укладення шлюбу значною мірою спростилася. Завдяки швидкому запровадженню спрощених процедур одруження всі бажаючі одружитися мають можливість офіційно зареєструвати шлюб навіть на передовій, як у довоєнному порядку, так і в удосконаленому, що надає можливість швидко зареєструвати шлюб, навіть за умови відсутності одного або двох наречених.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Баранова Л. М., Борисова В. І., Жилінкова І. В., Сімейне право України: підручник. Юрінком Інтер. 2012. С. 320.
2. Сімейний Кодекс України від 19.02.2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2947-14#Text>.
3. Про державну реєстрацію актів цивільного стану: Закон України від 27.10.2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2398-17#Text>.
4. Деякі питання державної реєстрації шлюбу в умовах воєнного стану: Постанова Кабінету Міністрів України «» від 08.09.2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/213-2022-%D0%BF#Text>.
5. Логінова М. В., Лукомська А. А. Особливості процесу реєстрації шлюбу в умовах воєнного стану. Молодий вчений. 2022 р. С 46-49.

Циник Анастасія Іванівна,

*студентка 2-го курсу факультету цивільної та господарської юстиції
Національного університету «Одеська юридична академія»*

Науковий керівник: *к.ю.н., доцент, доцент кафедри цивільного процесу
Глізопол І. М.*

ОСОБЛИВОСТІ СПАДКУВАННЯ ПІД ЧАС ВІЙНИ

Повномасштабна війна, що розпочалася 24 лютого 2022 року, торкнулася всіх сфер життя. На жаль, інформація про загиблих з'являється на телебаченні щодня. У зв'язку з вище викладеним питання спадщини в умовах воєнного стану є своєчасним та актуальним. Разом з тим, варто зазначити, що в умовах воєнного стану законодавство щодо здійснення спадкування змінилося.

На сьогодні інститутом, покликаним засвідчувати права та факти, що мають юридичне значення, а також здійснювати інші дії, з метою надання їм юридичної вірогідності є нотаріат. Як і будь-який інший

правовий інститут, нотаріат має свої історичні витоки та особливий шлях розвитку, що в сучасну цифрову еру є вкрай важливим для його повноцінного функціонування [1].

Крім того, сьогодні Україна переживає складні часи, що суттєво вплинуло на усі сфери життєдіяльності нашої країни. Відтак, із запровадженням воєнного стану нотаріальна діяльність також зазнала певних змін, зокрема, з метою захисту даних, Міністерством юстиції України було тимчасово зупинено роботу реєстрів, держателем яких є вказаний орган. Кабінетом Міністрів України 28.02.2022 р. було прийнято Постанову № 164 «Деякі питання нотаріату в умовах воєнного стану», якою було встановлено, що у період дії воєнного стану та протягом місяця після його припинення, нотаріальні дії вчиняються з урахуванням деяких заборон та особливостей. Однак, вже 19.04.2022 р. Постановою № 480 «Про внесення змін до деяких постанов Кабінету Міністрів України щодо діяльності нотаріусів та функціонування єдиних та державних реєстрів, держателем яких є Міністерство юстиції, в умовах воєнного стану» було викладено у новій редакції постановляючу частину вище згаданої постанови (№ 164) та вирішено питання щодо посвідчення деяких правочинів [2].

Як правило, відповідно до ст. 1220 ЦК України, спадкування відкривається у разі смерті особи або оголошення її померлою. Спадкоємець має право подати заяву про прийняття спадщини або відмовитися від прийняття спадщини протягом 6 місяців з дня її відкриття [3].

Варто зазначити, що на період воєнного стану в Україні призупинено перебіг строку для прийняття спадщини або відмови від її прийняття. На нашу думку, така зміна до положення є цілком виправданою з наступних підстав. Зокрема, за нинішніх обставин можуть виникнути певні труднощі з доступом до документів, необхідних для відкриття спадкової справи особою, яка приймає або відмовляється від прийняття спадщини. Може виникнути ситуація, коли дана особа лише тимчасово не матиме доступу до цих документів, але в сучасних реаліях ці документи цілком можливо знищити (наприклад, внаслідок бойових дій). Однак, навіть якщо у даної особи є необхідні документи, можуть виникнути труднощі, пов'язані з доступом нотаріуса до державних реєстрів [4].

Строк для прийняття спадщини становить 6 місяців з дня її відкриття, до цього строку не входить період війни. У разі пропуску

строку з поважних причин спадкоємець має право просити суд встановити додатковий строк для подання заяви про прийняття спадщини. Причини вважаються поважними за рішенням суду. Прикладом таких причин є тривала хвороба спадкоємця, строкова військова служба в Збройних Силах, необізнаність спадкоємця про наявність заповіту (постанова Другої палати Касаційного цивільного суду Верховного Суду України від 26 червня 2019 р. у справі № 565/1145/17) [5].

Цікавим нововведенням закону є відсутність спадкоємця для розпорядження спадковим майном до закінчення воєнного стану, адже якщо до 23 лютого 2022 року не закінчився строк для прийняття спадщини, то спадкоємець не зможе отримати свідоцтво спадкового права. Однак, якщо 6-місячний строк закінчився раніше встановленого терміну, нотаріус має право видати свідоцтво, якщо спадкову справу порушено записом у книзі про спадкування [4].

Під час війни заповіти військовослужбовців і працівників правоохоронних органів, які беруть участь у забезпеченні безпеки і оборони країни, можуть бути посвідчені командиром цих формувань або уповноваженою на це особою. Ці заповіти надсилаються через Генеральний штаб Збройних Сил, Міністерство оборони, правоохоронний або інший орган до Міністерства юстиції або його територіального органу для нотаріальної реєстрації. Якщо військовополонений, який є громадянином російської федерації, вирішив скласти заповіт, то начальник табору для військовополонених має право посвідчити такий заповіт [6]. Свідоцтво про право на спадщину видається спадкоємцям після закінчення строку для прийняття спадщини. Наразі свідоцтво про право на спадщину видається лише спадкоємцям, строк дії яких закінчився до 3 червня 2022 року, що пов'язано із законодавством, прийнятим під час воєнного стану. Якщо граничний термін видачі свідоцтва про право на спадщину припадає на 3 червня 2022 року, то документ складається через 10 місяців з дня смерті особи. Цей термін може бути скорочений у разі припинення воєнного стану. Наприклад, особа померла 01.05.2022 р. строк прийняття (відмови) від спадщини закінчується 01.03.2023 р. Нотаріус зможе видавати свідоцтво про право на спадщину з 2 березня 2023 року, якщо воєнний стан не буде призупинено або не скасовано раніше [7]. Місцем відкриття спадщини, як правило, є місце останнього проживання спадкодавця. Альтернативним варіантом може бути місце знаходження нерухомого або рухомого майна померлого (за відсутності нерухомого майна).

Під час воєнного стану законодавець передбачив можливість звернення до будь-якого нотаріуса в Україні про відкриття спадкової справи без територіальної прив'язки до останнього місця проживання померлого. Це значно полегшило реалізацію прав тим громадянам, які вимушено залишили свої попередні місця проживання або якщо спадкодавець помер на окупованій території України. При цьому, якщо в ході розгляду спадкової справи з'ясується, що справа велася в іншого нотаріуса, справа, розпочата пізніше, передається тому нотаріусу, у якого вона була відкрита раніше. Така ситуація може виникнути, коли одні спадкоємці подали заяву про прийняття спадщини до війни, а інші – під час воєнного стану, а нотаріус не зміг перевірити наявність заведеної спадкової справи через відсутність доступу до реєстру протягом певного строку. Наразі спадковий реєстр є, але не в усіх адміністративно-територіальних одиницях він працює.

Станом на кінець вересня 2022 року, коли уряд вносив останні зміни до переліку областей, де обмежено доступ до реєстрів, спадковий реєстр не працював у деяких районах Донецької, Запорізької, Луганської, Миколаївської, Харківської, Херсонської та Регіони АРК [7].

Доступ до спадкового реєстру важливий для перевірки наявності чи відсутності раніше розпочатої спадкової справи, наявності чи відсутності спадкового договору чи заповіту. Проте в умовах воєнного стану нотаріус може порушити спадкову справу навіть без використання Спадкової книги, якщо на певній території доступ до неї обмежений. Водночас після відновлення роботи такого реєстру нотаріус протягом п'яти робочих днів має провести всі необхідні перевірки. Важливо, якщо спадкову справу було порушено без використання Книги спадщини (і відновлення доступу до неї), нотаріусу заборонено видавати свідоцтво про право на спадщину. Це обмеження має на меті мінімізувати зловживання успадкуванням [7].

Підсумовуючи вищесказане, можна зробити висновок, що незважаючи на численні законодавчі проблеми, які виникли в нашій країні після повномасштабного вторгнення Російської федерації, спадкові правовідносини залишаються достатньо врегульованими. Однак у майбутньому вони ще потребують вдосконалення. Насамкінець варто зазначити, що в реаліях війни сфера спадкування зазнала змін, спрямованих на максимальний захист прав та інтересів громадян. Водночас, хоча наразі строки прийняття спадщини подовжені, зволікати з оформленням спадщини не варто. Крім того, варто подбати

про вирішення всіх питань, пов'язаних зі спадщиною, ще за життя, що можливо за допомогою заповіту, спадкового договору. Це спростить вирішення майнових питань після смерті спадкодавця та зведе до мінімуму суперечки між спадкоємцями.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Ліопол І. М. Електронний нотаріат: переваги та ризики. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2022. № 1. С. 86-88. URL: http://www.lsej.org.ua/1_2022/1_2022.pdf
2. Ліопол І. М. Деякі особливості вчинення нотаріальних дій щодо цінного майна в умовах воєнного стану. *Європейський вибір України, розвиток науки та національна безпека в реаліях масштабної військової агресії та глобальних викликів XXI століття* (до 25-річчя Національного університету «Одеська юридична академія» та 175-річчя Одеської школи права) : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф., 17 червня 2022 р. м. Одеса. URL: <https://hdl.handle.net/11300/20289>
3. Цивільний кодекс України від 16.01.2003 р. № 435-IV. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/435-15>
4. Мовчан А. Спадкування під час війни. European Business Association: веб-сайт. URL: <http://surl.li/cbeld>
5. Про затвердження Змін до деяких нормативно-правових актів у сфері нотаріату: Наказ Міністерства юстиції України від 11.03.2022 р. № 1118/5. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0325-22#Text>
6. Печений О. Війна як фактор впливу на спадкові правовідносини. Lex Inform: веб-сайт. URL: <http://surl.li/cbeht>
7. Які особливості спадкування під час воєнного стану? URL: <https://2022.uba.ua/news/yaki-osoblyvosti-spadkuvannya-pid-chas-voyennogo-stanu/>

Шишменко Олег Ігорович,

*студент 4 курсу судово-адміністративного факультету
Національного університету «Одеська юридична академія»*

Науковий керівник: к.ю.н., доцент кафедри цивільного процесу
Полюк Ю. І.

ОСОБЛИВОСТІ ЗДІЙСНЕННЯ ЦИВІЛЬНОГО СУДОЧИНСТВА В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Право на судовий захист представляє собою самостійне суб'єктивне конституційне право, яке характеризується гарантова-